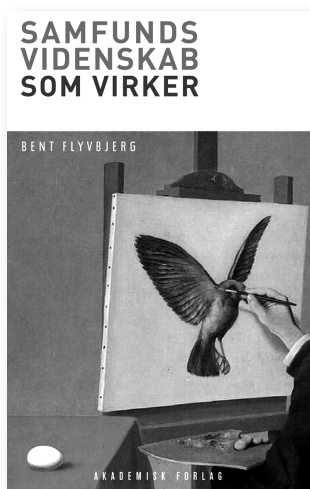

HVORDAN MAN UNDGÅR AT BLIVE TAGET – PÅ ORDET OG SÅDAN

ANMELDELSE AF KAREN ELLEN SPANNOW

Bent Flyvbjerg:
SAMFUNDSVIDENSKAB SOM VIRKER.
208 sider. 299 kr.
Akademisk Forlag 2009

At grave sig igennem Bent Flyvbjergs manifest om *samfundsvidenskab som virker* er til tider en lidt syret oplevelse. Nu har man i mange år – ganske vist med stigende skepsis – læst argument efter argument for at dette og hint sociologiske skrift var den rene og uforfalskede videnskab næsten fuldt på højde med tyngdeloven og andre uomgængelige naturvidenskabelige fænomener. Og man er, guderne må vide hvor mange gange, blevet dunket i hovedet med, at denne og hin teori er mere videnskabelig og derfor har en højere sandhedsværdi end andre ellers meget lignende teorier og postulater.

Og her skal man så igennem en lang række argumenter for det stik modsatte synspunkt. Samfundsvidenskab kan aldrig, påpeger Flyvbjerg, blive videnskab i naturvidenskabelig forstand. Det er ikke mindst den manglende forudsigelseskraft, der indebærer, at man må opgive tanken om at kunne ophøje socialvidenskab til noget, der er på højde med naturvidenskab, og indse, at når der er resultater, som virker, kan det højst være udtryk for, at forskeren har en dyb ekspertise på feltet. Dertil kommer, at de Kuhnske paradigmeskift, som præger naturvidenskaberne, ikke gør sig gældende for samfundsvidenskabernes vedkommende. Der er tale om konstante tilpasninger, ikke om revolutionære forandringer i tilgangen til data.

Indledningsvist præsenterer Flyvbjerg de tre stadier af kunnen og ekspertise, som han mener kendetegner den gradvist øgende indtagelse af viden om og kendskab til det, der foregår i det sociale felt – og i alle mulige andre felter for den sags skyld. Han deler processen i tre faser: først er man nybegynder og følger omhyggeligt alle metodeanvisninger, så bliver man kompetent og begynder at improvisere ind i mellem og til sidst ender man som ekspert med en dyb intuitiv viden og deraf kommende afvisning af brugsanvisninger og forskrifter. Samt en vis vanskelighed ved at fortælle andre, hvad det præcist er, man gør for at nå frem til sine glimrende resultater. Umiddelbart virker det som en fornuftig opdeling, men tilbage står, hvem der egentlig skal afgøre, hvad der er ekspertise, hvis vi ikke længere

har en neutral målestok a la et videnskabeligt kriterium? Vi bevæger os dermed ud i en kamp om, hvem der opnår de bedste resultater i praksis, og hvem skal så afgøre det ??

Dette forhold tvinger Flyvbjerg til at komme ind på, hvem der har magten til at vurdere og dømme hvorvidt socialvidenskab (som trods betegnelsen altså ikke er videnskab som sådan!) er virksom og fornuftig eller helt ude i skoven. Ingen viden vinder uden en alliance med magten. Han inddrager forskellige magtbegreber, som de er udviklet af bl.a. Foucault og Habermas. Foucault ser magten som en fra individet løsrevet kraft, der sætter sig igennem uden bevidst menneskelig medvirken, mens magten for Habermas har en chance for at blive gift med fornuften, fordi der kan skabes et magtfrit dialogisk rum mellem ligemænd.

Flyvbjerg anbefaler, at vi tager phronesisisk forskning til os, som en måde at sikre en kvalificeret praksis. Phronesis betyder praktisk visdom og den form, som Flyvbjerg sætter sin lid til, er en fornemmelse for det etisk praktiske, som ikke er en form for videnskab. Phronesis er værdimæssige overvejelser med pragmatisk, variabel og kontekstafhængig reference til praksis. Phronesis er orienteret mod handling og har med analyse af værdier at gøre. Brugen af phronesis tillader spørgsmålet om, hvorvidt dette er godt eller skidt for menneskets børn? Phronesis kræver interaktion mellem det generelle og det konkrete, den kræver overvejelser, valg og vurdering og allermost kræver den erfaring – i sammenfald med at ekspertise sikrer, at socialvidenskab kan virke.

De teoretiserende dele af bogen kræver koncentration og flere gange føler man sig løftet på en skepsisforjagende måde. Men – man lander meget tungt i den ålborgensiske hva-så-nu-videnskab, som afslutningsvist præsenteres. Paradoksalt nok som et resultat af den opsamlede erfaring og ekspertise. Det føles lidt som om, at man, for at komme fra Roskilde til København, har været det halve Nepal igennem uden for sæsonen – tæt på tinderne uden den helt store sigtbarhed, men alligevel med sus under skørterne og euforiserende højdesyge. Beskrivelsen af, hvad der sker med Flyvbjergs forskning i Limfjordsbyerne, er meget svær at forbinde til det forudgående sociologiske skoleridt med intro-

duktion af både en række relativt moderne socialforskere og gamle grækere, som bogen så koncentreret har præsenteret frem til næstsidste afsnit.

Praksisorienteret participatorisk forskning af kommunale uvaner og forudsigelig magtbrynde kan nemlig sagtens bedrives uden namedropping og større diskurser udi Aristoteles, Bauman, Foucault og Bourdieu. Flyvbjerg vil gerne have os til at deltage i sin måbende erkendelse af, at Ålborgs borgerforening havde direkte indflydelse på kommunalpolitikken, og at samme forening ikke evnede en rationel behandling af forskningsdata. Men det kræver kun en meget lille dosis Marx at være forberedt på, at økonomiske kræfter altid spiller en rolle i politik, og kun en begrænset erfaring at vide, at folkelig visdom sjældent udmærker sig ved at være rationelt tænkt.

På bagsiden af bogen præsenteres bogens konklusioner som skelsættende. Men måske skulle vi efterhånden være indstillet på, at al viden (skab) er en menneskelig produktion præget af de fejl, mangler, videnshuller og blinde pletter, som nu engang kendetegner arten. Enhver verbalisering af og forklaring på iagttagelige fænomener bærer på sin menneskelighed, og må forstås som et partielt indlæg. Det er også tydeligt, at de anvendte socialvidenskaber ikke har formået at løse de opgaver, som det sociale felt frembyder på måder, der bare fjernt minder om de tekniske løsninger, som naturvidenskaben kan frembringe til løsning af mere fysiske og matematisk orienterede opgaver.

Så ja, bogen præsenterer det dilemma det er, hvis vi enes om, at socialvidenskab aldrig kan blive til indiskutabel videnskab. Men den løser ikke, hvordan vi enes om, hvis erfaringer er de dybeste og mest effektive, og løser dermed ikke problemet med magten som ellers behandles meget grundigt undervejs. Noget tyder på, at magtkampen er et vilkår vi altid må leve med, når vi ikke kan trække på en højere instans end den menneskelige. Når den videnskabelige overhøjhed er ekspederet ud i mørket, hvor den da nok også hører hjemme, må vi argumentere videre så godt vi kan i forsøget på at skabe plads til det vi opfatter som det bedst mulige.